

JUDr. Pavel Blažek, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

Praha 1. listopadu 2024
č. j. MSP-417/2024-ODKA-SPZ/6
Počet listů: 4
Přílohy: 5

Nejvyšší soud
Burešova 20
657 37 Brno

Obv. F. Ř., zemřelý 1992 - stížnost pro porušení zákona

Přílohy:

- fotokopie rozsudku VOS České Budějovice ze dne 12. 9. 1959, sp. zn. 2 T 87/59 (2 listy)
- rozsudek VVS Tábor ze dne 8. 10. 1959, sp. zn. To 55/59 (3 listy)
- fotokopie Rejstříku T – 2 T 1959 VOS České Budějovice běžné číslo 79 - 80 (2 listy)
- sdělení Vojenského ústředního archivu ze dne 30. 6. 2024 a 8. 8. 2024
- podnět ke stížnosti pro porušení zákona JUDr. Lubomíra Müllera ze dne 5.7.2024 s doplněním ze dne 12.7.2024 spolu s přílohami

Podle § 266 odst. 1, 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), podávám ve prospěch obviněného F. Ř., zemřelého 1992,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému rozsudku Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 9. 1959, sp. zn. 2 T 87/59 a rozsudku Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8. 10. 1959, sp. zn. To 55/59.

Napadená rozhodnutí

1. Rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 9. 1959, sp. zn. 2 T 87/1959, byl obviněný F. Ř. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., ve znění zákona č. 63/1956 Sb. (dále jen „*trestní zákon*“), a za to mu byl uložen podle § 270 odst. 1 trestního zákona nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání dva a půl roku, dále podle § 46 odst. 2 trestního zákona byla obviněnému vyslovena ztráta vojenské hodnosti a podle § 55 odst. 1 písm. a) trestního zákona bylo obviněnému vysloveno propadnutí Bible.
2. Z odůvodnění tohoto rozsudku zejména vyplývá, že obviněný od 31. 10. 1953 do 22. 10. 1955 vykonával vojenskou základní službu. Po skončení vojenské základní služby asi v roce 1956 začal studovat Bibli a snažil se žít podle v něj určených zásad. Dne 19. 8. 1959 byl obviněný povolán na vojenské cvičení k útvaru do Českého Krumlova, kde také uvedený den nastoupil, avšak odmítl vykonávat vojenskou službu se zbraní s tím, že to je v rozporu s jeho přesvědčením, aby se připravoval na zabíjení lidí. V hlavním líčení pak obviněný potvrdil, že nebude konat vojenskou službu v žádném případě. Ve vztahu k této motivaci soud I. stupně konstatoval, že „náboženské výroky, které (obviněný) uváděl jako důvod, proč nemůže vykonávat vojenskou službu jej nemohou zbavit trestní odpovědnosti za spáchaný trestný čin a nemohou mu ani polehčovat“. Soud ve shodě s obžalobou tak posuzoval jednání jako trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona.
3. V otázce výměry trestu soud poukázal na to, že obviněný odmítl splnit povinnost, která je mu uložena zákonem, a „nebezpečnost tohoto (jednání) je zvyšována současnou mezinárodní situací, která je značně ovlivněna momenty a vývojem Západního Německa“. Poukázal dále na pasivní postoj obviněného k politickému dění. Přísnější výměru trestu pak soud odůvodnil tím, že obviněný i nadále setrvává na tom, že nebude vykonávat vojenskou službu se zbraní, uložil mu trest nepodmíněný ve výši dva a půl roku, čímž soud odůvodnil i uložení, resp. vyslovení ztráty vojenské hodnosti, a též vedlejšího trestu propadnutí Bible, neboť dle soudu byla pod jejím vlivem spáchána trestná činnost.
4. Proti tomuto rozhodnutí prvního stupně podal odvolání vojenský obvodový prokurátor, které projednal Vyšší vojenský soud v Táboře dne 8. 10. 1959, kdy rozhodl rozsudkem, sp. zn. To 55/59 tak, že podle § 282 odst. 1 a § 285 zákona č. 87/1950 Sb., ve znění zákona č. 64/1956 Sb. (dále jen „*tehdejší trestní řád*“), zrušil rozsudek soudu první stolice ve výroku o propadnutí Bible s tím, že ostatní výroky rozsudku první stolice zůstávají nedotčeny.
5. V odůvodnění tohoto rozhodnutí odvolací soud uvedl, že trestná činnost obviněného spočívala v tom, že dne 19. 8. 1959 u svého útvaru v Českém Krumlově odmítl vykonat pravidelné vojenské cvičení odvolávaje se na to, že výcvik ve zbraní je v rozporu s jeho náboženským přesvědčením pravého křesťana. Konstatoval dále, že rozsudek soudu I. stupně napadl svým odvoláním vojenský obvodový prokurátor ve výroku o trestu odnětí svobody a domáhal se jeho zmírnění, přičemž vytkl soudu I. stupně, že m.j. nevzal v dostatečné míře v úvahu řadu okolností rozhodných pro výměru trestu, zejména že „nedocenil třídní původ obviněného, který již v dřívější době řádně splnil svoji občanskou povinnost ve výkonu vojenské základní služby, v níž dosáhl dokonce hodnosti poddůstojníka a .....^{*)}“, že obviněný teprve v poslední

---

^{*)} pasáže označené „.....“ nejsou z podkladů čitelné, není to však na újmu interpretaci jejich obsahu

době pod vlivem jiných osob byl sveden na nesprávnou cestu, čehož dokladem je skutečnost, že obviněný krátce po podání obžaloby změnil svůj .....*) když se vrátil do prostředí, v němž před povoláním na cvičení žil, byl ve svých nesprávných názorech znovu utvrzen, odmítl vykonávat vojenskou službu. Podle názoru odvolatele je tato okolnost dokladem rozkolísanosti obviněného a .....*) pro domněnku, že k jeho nápravě nebude zapotřebí tak .....*) zvláště když jde o osobu požívající .... pověsti jejíž pouhá neúčast na veřejném životě nemůže ovlivnit rozhodování soudu do té míry, aby mu byl stanoven přísnější trest odnětí svobody. Vzhledem k těmto okolnostem .....*) odnětí svobody.“

6. Odvolací soud dále v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že vzhledem k průběhu odvolacího líčení vzal vyšší vojenský prokurátor při svém závěrečném projevu odvolání zpět, a že obviněný nesouhlasil se zpětvzetím odvolání a žádal, aby jeho věc byla v odvolacím líčení projednána. Odvolací soud se proto přesto následně zabýval samotným odvoláním vojenského prokurátora a neshledal je důvodným, neboť se ukázalo, že „vojenský obvodový prokurátor České ....*) evidentně se podstatně mýlil ve většině skutečností o něž opřel své odvolání, a která neodpovídala pravdě“. Odvolací soud dále prezentoval to stanovisko, že rovněž přihlédl k výpovědi obviněného, že by v případě napadení našeho státu svoji vlast se zbraní v ruce proti nepříteli nebránil, a i z tohoto důvodu trest odnětí svobody uložený soudem I. stupně jako správný potvrdil, když konstatoval, že „jednání obviněného velmi narušuje jednotnou kázeň v armádě. Pevná kázeň je základem bojeschopnosti armády, a proto každé její narušování je útokem proti bojeschopnosti armády, a tudíž jednáním značně nebezpečným pro naši společnost, k jejíž ochraně je armáda budována“ a akceptoval jako správný názor soudu I. stupně, že „ani náboženské přesvědčení, jehož svoboda je u nás každému zaručena, nemůže být důvodem k odpírání plnění občanské povinnosti, uložené zákonem“...s následným poukazem na to, že “nynějším svým jednáním se však vylučuje z řad uvědomělých příslušníků dělnické třídy a svým náboženským fanatismem se staví na posice našich nepřátel.“ Odvolací soud nakonec napadený rozsudek korigoval ve prospěch obviněného ve výroku o propadnutí Bible, který vyhodnotil jako nesprávný s tím, že nejde o věc, která byla užita k spáchání trestného činu a poukázal dále na to, že “svobodný názor, víra, nebo přesvědčení nemůže býti v našem státě nikomu odnímán ....*) býti nikomu bráněno, aby měl .....*) náboženské knihy.“
7. V podrobnostech lze odkázat na autentická znění výše označených rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně s tím, že žádná další dokumentace shora uvedené trestní věci nebyla dohledána a nemohla být opatřena.
8. Ve věci řízení o soudní rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb. neproběhlo.

---

*) pasáže označené „.....“ nejsou z podkladů čitelné, není to však na újmu interpretaci jejich obsahu

Právní posouzení

Relevantní právní úprava

9. Podle § 16 odst. 1 zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky (dále jen „*Ústava 9. května*“) platilo, že „každý má právo vyznávat soukromě i veřejně jakoukoli náboženskou víru nebo být bez vyznání“.
10. Podle článku 18 Všeobecné deklarace lidských práv ze dne 10. 12. 1948 platilo, že „Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství, toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevovat své náboženství nebo víru sám nebo společně s jinými, ať už veřejně nebo v soukromí, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováním obřadů.“
11. Článek 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody členských zemí Rady Evropy ze dne 4. 11. 1950 stanovil, že

„1. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevovat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.

2. Svoboda projevovat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony, a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných“.

12. Podle § 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, platí, že

„1. Účelem zákona je zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

2. Činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu odporovalo také jejich trestní stíhání a trestání“.

13. Podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona platilo, že „kdo se úmyslně vyhne plnění služební povinnosti nebo služebního úkonu tím, že se odvolává na náboženské nebo jiné přesvědčení, bude potrestán odnětím svobody až na pět let“.

14. Podle § 2 odst. 3 tehdejšího trestního řádu platilo, že „úkolem soudu v trestním řízení je zejména spravedlivě rozhodovat o trestných činech; o plnění tohoto úkolu pečují stejnou měrou soudci z lidu i soudci z povolání“.
15. Podle § 194 tehdejšího trestního řádu platilo, že „při rozhodování v odvolacím řízení přezkoumá soud správnost všech výroků rozsudku, proti nimž může odvolatel podat odvolání; přitom pečuje o odstranění těch vad řízení, které mohly způsobit nesprávnost těchto výroků“.
16. Podle § 197c) tehdejšího trestního řádu platilo, že „soud v odvolacím řízení rozhodne sám ve věci rozsudkem (§§ 161 až 164), přičemž zruší napadený rozsudek; jestliže je nesprávná jen část tohoto rozsudku a lze ji oddělit od ostatních, může odvolací soud zrušit i jen tuto část. Zruší-li, byť i jen částečně, výrok o vině, zruší celý výrok o trestu a vyměří trest znovu.“

Posouzení předmětné věci

17. Odsouzení obviněného F. Ř. za trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona je na místě pokládat samo o sobě za neslučitelné s demokratickými a právními principy, došlo k němu za situace, kdy neexistovala alternativa k výkonu základní vojenské služby pro případ, že by její výkon vedl k popření náboženského přesvědčení občana, a proto není a nebylo možno čin obviněného, kterým realizoval ústavou a mezinárodními úmluvami zaručené svobody, pokládat za trestný čin.
18. V případě ustanovení § 16 odst. 1 Ústavy 9. května se jednalo o právní předpis nejvyšší právní síly a nedílnou součást právní úpravy platné a účinné v době vyhlášení rozsudku Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 9. 1959, sp. zn. 2 T 87/1959, a rozsudku Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8. 10. 1959, sp. zn. To 55/59.
19. Právní úprava vyplývající z Ústavy 9. května v ustanovení § 16 odst. 1 zaručovala svobodu vyznání, resp. náboženského vyznání či přesvědčení, která však v praxi, a především v kontextu soudobé společenskopolitické situace a právní úpravy nižší právní síly zůstala izolována, ignorována a jako taková se stala v podstatě právně neúčinnou, čehož jsou napadaná pravomocná soudní rozhodnutí jednoznačným příkladem.
20. Pokud jde o souběžně aplikované ustanovení čl. 18 Všeobecné deklarace lidských práv ze dne 10. 12. 1948, jedná se o mezinárodní úmluvu, která se stala součástí právního řádu České republiky nepřímou prostřednictvím ustanovení § 1 odst. 1, odst. 2, § 4 písm. c) zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, neboť trestný čin, který byl kladen za vinu obviněnému, je na místě posuzovat jako čin, který směřoval k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, přičemž tento čin byl československými trestními zákony prohlášen za trestný v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu odporovalo také jeho trestní stíhání a trestání. Nepochybně dotčená odsuzující rozhodnutí byla vydána v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách. Obdobně je na místě hodnotit dotčené ustanovení čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody členských zemí

Rady Evropy ze dne 4. 11. 1950.

21. Dále je třeba poukázat na skutečnost, že obviněnému F. Ř. byl dotčenými soudními rozhodnutími uložen nepodmíněný trest odnětí svobody z důvodu ustanovení § 17 odst. 1 písm. a), b) trestního zákona, dle jehož znění účelem trestu bylo zneškodnit nepřítele pracujícího lidu a vychovávat pachatele k dodržování pravidel socialistického soužití a přehlédnout nelze ani stejným zákonem deklarovaný účel trestního zákona uvedený v § 1 téhož trestního zákona, kterým byla ochrana lidově demokratické republiky, její socialistické výstavby, zájmů pracujícího lidu a jednotlivce a výchova k dodržování pravidel socialistického soužití.
22. V těchto intencích je třeba poukázat na to, že odsouzení obviněného F. Ř. mělo jednoznačný ideologický důvod a podtext, zaměřený na ochranu tehdejšího nedemokratického politického „lidově demokratického“ zřízení a směřující k potlačení svobody náboženského vyznání ve spojení s donucením vykonávat vojenskou službu v rozporu se svědomím a náboženským vyznáním obviněného, které tento výslovně vyjádřil a domáhal se tak jeho respektování v souladu s ústavou, která uplatnění takových práv výslovně upravovala a garantovala, byť s ohledem na povahu tehdejšího společenskopolitického zřízení se z pohledu zákonodárce jednalo o nenaplněnou floskuli bez skutečné vůle takové právo respektovat a obviněnému jeho naplnění za všech okolností zaručit. Současně je potřeba poukázat na to, že obviněný za daného právního stavu v době činu neměl jinou zákonnou možnost odmítnutí výkonu vojenské služby a byl podroben trestu výrazně účelově zaměřenému na postih „nepřátel pracujícího lidu“.
23. Rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 9. 1959, sp. zn. 2 T 87/1959 a rozsudkem Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8. 10. 1959, sp. zn. To 55/59 tak byl v neprospěch obviněného F. Ř. porušen zákon v ustanovení § 16 odst. 1 Ústavy 9. května a v ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) o trestního zákona. Dále je uvedené rozhodnutí v rozporu se Všeobecnou deklarací lidských práv ze dne 10. 12. 1948 v ustanovení jejího článku 18, jakož i ustanovením čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody členských zemí Rady Evropy ze dne 4. 11. 1950, a to z důvodů uvedených v ustanovení § 1 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci s ohledem na zde upravenou působnost Všeobecné deklarace lidských práv a navazujících mezinárodních paktů o občanských a politických právech.
24. V případě obou označených rozsudků rovněž došlo k porušení ustanovení § 2 odst. 3 tehdejšího trestního řádu rozhodnutím Vyššího vojenského soudu v Táboře jako soudu odvolacího, dále došlo k porušení ustanovení § 194 a § 197c) tehdejšího trestního řádu.
25. Pro případ, že by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jsou splněny podmínky pro rozhodnutí o této stížnosti pro porušení zákona v neveřejném zasedání, s takovým postupem souhlasím.

Návrh

26. S ohledem na výše uvedené si dovoluji Nejvyššímu soudu navrhnout, aby:
  - 1) Podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že pravomocným Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 9. 1959, sp. zn. 2 T 87/1959 a rozsudkem Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8. 10. 1959, sp. zn. To 55/59, byl

v neprospěch obviněného F. Ř. porušen zákon v ustanovení § 16 odst. 1 Ústavy 9. května, a v ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona, v ustanovení článku 18 Všeobecné deklarace lidských práv ze dne 10. 12. 1948, jakož i v ustanovení článku 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobody ze dne 4. 11. 1950, jakož i v ustanovení § 2 odst. 3 tehdejšího trestního řádu a rozsudkem Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8. 10. 1959, sp. zn. To 55/59, byl dále porušen zákon v ustanovení § 194 a § 197c) tehdejšího trestního řádu;

- 2) podle § 269 odst. 2 věty druhé trestního řádu napadený rozsudek Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 9. 1959, sp. zn. 2 T 87/1959 a rozsudek Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 8. 10. 1959, sp. zn. To 55/59, zrušil v celém rozsahu, a aby současně zrušil všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu;
- 3) a dále, aby postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu.